

kpt. mgr Monika TRYBÓŃ
st. kpt. dr Izabella GRABOWSKA-LEPCZAK
kpt. mgr inż. Marek KWIATKOWSKI
Szkoła Główna Służby Pożarniczej
Katedra Zarządzania Bezpieczeństwem
Zakład Zarządzania Kryzysowego

BEZPIECZEŃSTWO CZŁOWIEKA W OBLICZU ZAGROŻEŃ XXI WIEKU

W artykule przedstawiono nowe zagrożenia, jakie towarzyszą człowiekowi w XXI wieku, przyczyny występowania zagrożeń i ich wpływ na poczucie bezpieczeństwa człowieka.

The article presents the new threats which accompany the man in the 21st century, reasons for their appearance and influence on safety of the man.

W obecnym świecie pojawiły się nowe zagrożenia związane z organizacją i funkcjonowaniem publicznej przestrzeni ludzkiego świata. Można zaliczyć do nich wszelkie lęki towarzyszące działaniu sfery socjalnej, zagrożenia wynikające z rozwoju cywilizacji technicznej. Ponadto początek XXI wieku obfituje w wyraźną ewolucję zagrożeń, wśród których najbardziej dokuczliwe stają się zagrożenia klęskami żywiołowymi i atakami terrorystycznymi. Zagrożają one bezpośrednio społeczeństwu, wpływając na funkcjonowanie ludzi, państw i instytucji, zwłaszcza gospodarczych i społecznych.

W miarę narastania rzeczywistych zagrożeń w niestabilnym świecie można zaobserwować coraz większą determinację w poszukiwaniu bezpieczeństwa. Istnienie ludzkości nie było dotąd zagrożone. Procesy, które przebiegały, były naturalne i niewymagające dodatkowej ingerencji z zewnątrz. Ostrzeżenia Klubu

Rzymskiego pokazały perspektywę zagłady, jeżeli kontynuowany będzie kierunek przemian zachodzących w świecie.

Od czasów opublikowanego I Raportu Klubu Rzymskiego pojawiały się naukowe badania i analizy dotyczące kondycji współczesnego świata. Autorzy raportu zauważyli, że każde ujarznienie sił przyrody okazuje się również jakimś ujarzzeniem człowieka, dlatego ludzie stają coraz częściej wobec wielu dziwnych i trudnych problemów: zanieczyszczenie środowiska, kryzys instytucji, biurokratyzacja, wyzbycie się wartości, inflacja i zaburzenia ekonomiczne.

Dotychczasowe klęski, jakie towarzyszyły człowiekowi, miały w pewnym sensie charakter żywiołowy: powódzie, trzęsienia ziemi, wybuchy wulkanów, katastrofy kosmiczne, na które człowiek często nie miał żadnego wpływu. Obecne zagrożenia mają głównie „cywilizacyjny” charakter. Są one przede wszystkim wytworem działalności człowieka i dlatego powinien on znaleźć rozwiązania problemów, które sam sobie i przeciw sobie stworzył.

Wynikiem rozwoju współczesnej cywilizacji jest pojawienie się zagrożeń również o charakterze globalnym. Dewastacja środowiska naturalnego, problemy wykorzystania ograniczonych zasobów naturalnych, problemy demograficzne, bogactwo i nędza w świecie osiągają obecnie wymiar nie tylko lokalny, ale również globalny. Wynika to z tego, że są one dostrzegalne na całej kuli ziemskiej, również z wielu innych powodów:

- Z uwagi na wzajemne silne powiązanie i sprzężenie pomiędzy nauką i techniką zasięg i zakres wykorzystania ich rezultatów, wynikające skutki mają charakter globalny – wiele konkretnych zagrożeń pojawia się gdzieś lokalnie, lecz sprzęgają się one z innymi skutkami, tworząc sieć o charakterze globalnym.
- Rozwiązanie problemów współczesnego świata musi uwzględniać wymiar globalny. Może być również praktycznie i efektywnie realizowany poprzez koordynację i kooperację działań wykraczających poza ramy lokalne, a nawet osiagających często wymiar globalny¹.

„Bezpieczeństwo” to termin odzwierciedlający brak zagrożeń i jego poczucie przez człowieka. „Bezpieczeństwo” to również zdolność narodu do ochrony jego wewnętrznych wartości przed zewnętrznymi zagrożeniami. W bezpośrednim związku z bezpieczeństwem mamy do czynienia z zagrożeniami, czyli sytuacjami, w których istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia stanu niebezpiecznego.

---

¹ A. Kiepas: *Moralne wyzwania nauki i techniki*. Katowice–Warszawa 1992, s. 11.

go dla człowieka². Bezpieczeństwo znajduje się w sferze podstawowych potrzeb człowieka. Poczucie bezpieczeństwa stoi wysoko w hierarchii wartości egzystencjalnych. Można rozpatrywać bezpieczeństwo w kategoriach jednostkowych, grupowych, narodowych i międzynarodowych. Bezpieczeństwo w dużej mierze zależy od stanu gospodarki, środowiska naturalnego, czynników społecznych i kulturowych.

W znaczeniu ogólnospołecznym bezpieczeństwo obejmuje zabezpieczenie potrzeb istnienia, przetrwania pewności, stabilności. Bezpieczeństwo, będąc naczelną potrzebą człowieka i grup społecznych, jest zarazem podstawową potrzebą państw i systemów międzynarodowych, jego brak wywołuje niepokoje i poczucie zagrożenia³.

Zagrożenie bezpieczeństwa to potencjalne lub istniejące zjawiska, sytuacje bądź działania godzące w wartości i interesy narodowe, stwarzające niebezpieczeństwo dla życia i zdrowia, warunków bytu, mienia i środowiska oraz destabilizacji życia społecznego i państwowego, a także osłabienia rozwoju⁴.

Zagrożenie można definiować jako:

- groźbę pojawienia się szkody;
- niebezpieczną sytuację, która może doprowadzić do szkód;
- potencjalne warunki, które aktywizując się w sekwencję zdarzeń, mogą doprowadzić do strat;
- sytuację, która może prowadzić do obrażeń lub utraty zdrowia;
- źródło niebezpieczeństwa;
- źródło możliwych obrażeń lub utraty zdrowia;
- niebezpieczeństwo;
- ryzyko⁵.

---

² J. Kunikowski: Bezpieczeństwo i zagrożenia współczesnego człowieka, W: Bezpieczeństwo człowieka a proces transformacji systemowej. Praca zbiorowa pod red. J. Dębowskiego, E. Jarmocha, A. Świdorskiego. Wyd. Akademii Podlaskiej, Siedlce 2006, s. 93.

³ R. Zięba: Pojęcie i istota bezpieczeństwa państwa w stosunkach międzynarodowych. *Sprawy Międzynarodowe* 1989, nr 10.

⁴ Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie. Praca zbiorowa pod. red. R. Jakubczyk, J. Flis. Bellona, Warszawa 2006, s. 98.

⁵ T. Szopa: Koncepcja graficznego przedstawiania terytorialnego rozkładu ryzyka i zagrożeń, W: *Mapy terytorialnego rozkładu ryzyka*. EDURA, Warszawa 2004.

Zagrożenia społeczne należą do tej kategorii zagrożeń, gdzie sprawcą i często ofiarą jest człowiek i społeczeństwo znajdujące się w określonym stadium niezadowolenia społecznego, ekonomicznego, socjalnego. Niepokoje społeczne mogą doprowadzić do masowych zgromadzeń, demonstracji czy bójek ulicznych. Przyczyną takich sytuacji może być rosnące bezrobocie, ubóstwo społeczeństwa, migracje. Dość powszechne obecnie zagrożenia z grupy zagrożeń społecznych to: narkomania, alkoholizm, przestępczość w rodzinie.

W ostatnich czasach najbardziej spektakularnym rodzajem zagrożeń społecznych jest terroryzm międzynarodowy. Jedynym kryterium działań terrorystów jest dążenie do uzyskania maksymalnej skuteczności działań za wszelką cenę. Połączone jest to ze szkodliwością społeczną, gospodarczą, ekologiczną. Celem działań terrorystów mogą być grupy ludzi lub poszczególne jednostki jako przypadkowe lub nieprzypadkowe ofiary.

Mówiąc o terroryzmie, nie można pominąć nowego zjawiska, jakim jest cyberterroryzm skierowany na konkretne państwo w celu obezwładnienia infrastruktury krytycznej⁶.

Całe społeczności żyją w większej lub mniejszej świadomości różnego rodzaju zagrożeń. Procesy naturalne i naturalne kataklizmy stanowiły przez długi czas źródło zagrożeń i niebezpieczeństw, które towarzyszyły człowiekowi. Wraz z ukształtowaniem się społeczeństwa industrialnego to właśnie technika, a wraz z nią rozwój cywilizacyjny stał się źródłem niebezpieczeństw i występujących zagrożeń⁷.

Obok klęsk żywiołowych, katastrof technicznych i terroryzmu w nowym wydaniu można zauważyć nowe zagrożenia, które niosą nieszczęścia dla ludzkości. Masowe bezrobocie, rozprzestrzenianie się zaraźliwych chorób AIDS/HIV na czele oraz narkotyki, które w Stanach Zjednoczonych zaliczane są do „broni (środków) masowego rażenia” – terminu, którym do tej pory określano broń jądrową, chemiczną i bakteriologiczną. W skali globalnej wciąż wzrasta liczba bezrobotnych, powiększa się skala ubóstwa i nędzy, co doprowadza do

---

⁶ J. Wojnarowski: Współczesne wyzwania i zagrożenia dla systemu bezpieczeństwa narodowego, W: Zarządzanie bezpieczeństwem narodowym. Praca zbiorowa pod red. Ł. Sułkowskiego, A. Marjańskiego, Łódź 2009, s. 27.

⁷ A. Kiepas: Ryzyko techniczne a bezpieczeństwo społeczne. Wokół idei „społeczeństwa ryzyka” U Becka. *Doradca. Biuletyn Oświatowy* 2005 (4), s. 17.

masowej migracji⁸, która z kolei jest źródłem dalszych zagrożeń, takich jak rozpad rodziny, rozboje w wykonaniu dzieci, które zostały bez odpowiedniej opieki rodzicielskiej.

Prawie każde zagrożenie rodzi skutki wtórne, które są równie niebezpieczne, co pierwotne i mogą być przesłanką dla kolejnych niespodziewanych zdarzeń. O ile zagrożenia naturalne towarzyszyły człowiekowi od początku istnienia, o tyle zagrożenia cywilizacyjne zmieniały swój charakter i zasięg w miarę rozwoju cywilizacyjnego.

Patrząc na rozwój współczesnej cywilizacji, która określana jest jako cywilizacja informacyjna, uwidacznia się jej obraz dwubiegunowości⁹. Jeden biegun to materialny dobrobyt, otwartość na nowoczesność, drugi biegun to sfera biedy, niedostatku, wyobcowania, wykluczenia społecznego oraz postaw nieprzystosowania się do kształtującego się ładu informacyjnego.

Wśród zjawisk negatywnych towarzyszących kształtowaniu się społeczeństwa informacyjnego najczęściej wymienia się wzrost bezrobocia. Automatyzacja stosowanych technologii wymusza redukcje zatrudnienia, uznając liczne zawody za niepotrzebne. Przejście z ery industrialnej do postindustrialnej pociąga za sobą kurczenie się sektorów publicznych, a co za tym idzie konieczność przekwalifikowania się.

Dzisiejsza rzeczywistość kształtuje wiele nowych zagrożeń człowieka, m.in.:

1. Niszczenie środowiska naturalnego: eksploatacje bogactw ziemi, lasów, gleb, wód, powodujące zaburzenia genetyczne, wyczerpanie surowców naturalnych.
2. Osłabienie więzi społecznych: urządzenia techniczne, informatyczne powodują osłabienie się więzi społecznych, poprzez zmniejszoną liczbę kontaktów bezpośrednich zarówno w stosunkach w pracy, jak i w życiu prywatnym¹⁰.
3. Trudności w zrozumieniu i przystosowaniu się człowieka do coraz szybszego tempa życia, powodująca konieczność dokonywania ciągłych wyborów. Wyzwanie to rodzi stres, niepewność jutra, izolowanie się od społeczeństwa¹¹.

---

⁸ Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie. Praca zbiorowa pod red. R. Jakubczyk, J. Flis. Bellona, Warszawa 2006, s. 8.

⁹ A. Chudowski: Wyzwania edukacyjne wobec kształtowania się współczesnego ładu globalnego. *Gdańskie Studia Międzynarodowe* 2002, nr 2, s. 7–24.

¹⁰ Por. Toffler: *Trzecia fala*. Warszawa 1977; Z. Bauman: *Globalizacja*. Warszawa 2002, rozdz. I.

¹¹ W. Nowak: *Patologia struktur edukacyjnych*. Wprowadzenie. Bydgoszcz 1999.

4. Podział między rozwojem materialnym i duchowym: kształtujący się ład dwubiegunowości życia kulturowego wymusza podział na państwa bogate i biedne, na posługujące się nowoczesnymi urządzeniami technicznymi oraz na takie, które nie mają dostępu do nowoczesnego sprzętu.
5. Osłabienie kreatywności intelektualnej. Informacje, które otrzymuje człowiek za pośrednictwem urządzeń informatycznych powodują, że przyjmuje ją bez refleksji. W konsekwencji osłabiona zostaje zdolność do wartościowania zgodnego z przyjętymi normami¹².
6. Wykorzystanie urządzeń informatycznych do działań terrorystycznych oraz w sferze inżynierii genetycznej.
7. Rozwój międzynarodowych i lokalnych organizacji przestępczych, mafijnych, terrorystycznych, handel bronią „żywym towarem”¹³.

Pojawiające się zagrożenia nie dotyczą wyłącznie krajów najbiedniejszych, dotykają również kraje najbogatsze. Wzrost produkcji przemysłowej i rolniczej wiąże się z powstaniem nowych środków chemicznych, w wyniku których dochodzi do zanieczyszczenia wód, ziemi i powietrza. Wykorzystywanie surowców naturalnych wpływa również na środowisko, ma to związek z poziomem rozwoju przemysłu, gospodarki, wykorzystywaniem energii.

Możliwość bezpośredniej ingerencji w strukturę genomów i upowszechniania technologii wytwarzania organizmów transgenicznych zrodziły obawy o bezpieczeństwo ludzi i równowagę ekologiczną na Ziemi. Bardzo wiele obaw budzi możliwość klonowania zwierząt i ludzi¹⁴.

Energetyka jądrowa i związane z nią ryzyko to kolejne zagrożenie wynikające z rozwoju współczesnej cywilizacji technicznej.

---

¹² A. Chodurski: Kształtowanie się nowego globalnego ładu kulturowo-cywilizacyjnego a bezpieczeństwo Polski, W: Bezpieczeństwo państw a procesy migracyjne. Praca zbiorowa pod. red. L. Kacprzaka, J. Knopka. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Pile, Piła 2008, s. 62.

¹³ J. Szmyd: Cywilizacja w zagrożeniu: Imperatywy i antynomie moralne, W: Filozofia wobec XXI wieku. Praca zbiorowa pod red. L. Gawora. Wydawnictwo UMCS, Lublin 2004, s. 17.

¹⁴ A. Jerzmanowski, E. Bartnik: Organizmy transgeniczne i klonowanie, W: Katastrofy i zagrożenia we współczesnym świecie. Praca zbiorowa pod red. W. Baturo. PWN SA, Warszawa 2008, s. 98.

Dodatkowe problemy pojawiają się przez niekontrolowany w świecie wzrost demograficzny. Biedniejsi stają się bardziej biedni, a bogaci jeszcze bardziej bogaci. Problemy są odwrotne. W przypadku biednych społeczeństw odnotowuje się wysoki przyrost naturalny, natomiast w przypadku bogatych społeczeństw niski przyrost naturalny.

Ludzkość wkroczyła obecnie w nową fazę rozwoju cywilizacyjnego. Po epoce agrarnej (przedprzemysłowej) oraz industrialnej (przemysłowej), najbardziej rozwinięte kraje świata wkroczyły w okres rozwoju postindustrialnego (poprzemysłowego). Ostatni z wymienionych okresów Alvin Toffler określił mianem „cywilizacji trzeciej fali”¹⁵.

Rozwój cywilizacji charakteryzuje się m.in. zmianą sposobu produkcji, zmniejszaniem się roli tradycyjnego przemysłu na rzecz wysoko rozwiniętych technologii i sektora usług oraz wzrostem roli wiedzy i kwalifikacji.

Cywilizacja poprzemysłowa, którą Alvin Toffler określił mianem cywilizacji trzeciej fali jest nierównomiernie większa niż konsekwencje dwóch poprzednich. Rozwój telekomunikacji wraz z techniką komputerową przyspieszył proces globalizacji i wyeliminował ograniczenia, jakie dotychczas stwarzał czynnik geograficzny. Ludzie uważają, że świat jest czymś trwałym. Przyszłość widzą jako kontynuację teraźniejszości. Według Tofflera gwałtowne przemiany, których jesteśmy świadkami, nie są chaotyczne, lecz układają się w pewien spójny wzorec. Przemiany te kumulują się, przyczyniając się do wielkiej transformacji, której podlega nasze życie, praca, rozrywka, myślenie. Jesteśmy ostatnią generacją starej cywilizacji, a zarazem pierwszym pokoleniem nowej. Toffler posługuje się pojęciem „fali”, gdyż uważa, że każdy przełom nie zachodzi natychmiast, nie dokonuje się od razu, przypomina więc wzbierającą falę¹⁶.

Technika jest dziś najważniejszym impulsem napędowym cywilizacji. Nowe wynalazki ułatwiają nam życie, ale również wpływają na nie negatywnie, przez co czujemy się mniej bezpieczni. Nowe wynalazki i nowe technologie mogą zarazem ułatwiać i utrudniać nasze życie, wpływać znacząco na stan bezpieczeństwa narodowego, naruszać lub przywracać równowagę ekologiczną biosfery, oddziaływać na kształt życia społecznego. Bardzo szybki rozwój techniki, nauki i przemysłu skłania do refleksji nad konsekwencjami rozwoju cywilizacji.

¹⁵ A. Toffler: Trzecia fala, Warszawa 1987.

¹⁶ Cz. Mojsiewicz: Świat, w którym żyjemy, Poznań 2003, s. 34.

Współczesnego człowieka, którego śmiało można nazwać *homo technologicus*, oładnęło pragnienie nieograniczonego wzrostu innowacji, a więc tworzenia rzeczy nowych¹⁷.

Powiązanie postępu nauki z techniką wpływa dynamizująco na ich wzajemny stosunek, jednocześnie zwiększa możliwości poznawcze działań praktycznych człowieka. Fascynacja rozwojem nauki i przemysłu zapewniającym nieustanny wzrost dobrobytu ustąpiła przekonaniu, że potęg techniczny nie jest do końca procesem kontrolowanym. Zagrożenia i klęski ekologiczne ukazują, że człowiek sam wykreował środowisko, które nie jest do końca bezpieczne.

Jak już wcześniej wspominałam, znaczenie techniki dla procesów rozwoju społecznego przejawia się nie tylko w skali lokalnej, lecz obecnie również w skali globalnej. Powstała w ten sposób nowa i nieznana dotąd sytuacja związana z możliwością zagrożenia dalszego istnienia i trwania ludzkości. Jest to zagrożenie spowodowane nie tylko powstaniem wielu technik „militarnych” i „pokojowych”. Obecnie rozwój techniki prowadzi do zagrożeń globalnych i pod znakiem zapytania stawia dalsze losy ludzkości. Zastosowanie nauki i techniki niesie za sobą znaczne przyspieszenie w gospodarce i przemyśle. Przemiany zachodzące w procesach politycznych, gospodarczych czy ogólnocywilizacyjnych nie omijają bezpieczeństwa powszechnego czy narodowego. Świat, w którym żyjemy, dzięki technice nabrał nowego wymiaru. Bilans obejmuje bardzo długą listę pozytywów, które niesie rozwój techniki, np. lżejszą pracę, komfort życia, jak i negatywów (wojny, zniszczone środowisko, zagrożone zdrowie psychiczne i somatyczne, zagrożone środowisko społeczne).

Zmiany zachodzące we współczesnym świecie, globalizacja procesów i zjawisk gospodarczych pociągają za sobą także globalizację bezpieczeństwa. Pojawienie się nowych, nieznanych dotąd zagrożeń, zatarcie granic między sferą militarną i pozamilitarną wymusza opracowanie nowego katalogu zagrożeń dla bezpieczeństwa powszechnego. Obecnie widać rosnącą współzależność poszczególnych sektorów gospodarki i całego życia społecznego, od zaawansowanych technologii, sprawnego funkcjonowania systemów energetycznych, transportowych i teleinformatycznych. Wszystko to decyduje o zmieniającym się charakterze zagrożeń. Obecnie zaobserwować można wzrost zagrożenia kryzysami

---

¹⁷ Ibidem, s. 8.

o charakterze lokalnym, które mogą być spowodowane przez masowe zjawiska społeczne, klęski żywiołowe, katastrofy ekologiczne oraz terroryzm.

Wraz z narodzinami nowej cywilizacji pojawiły się nowe schorzenia. Występują one z takim nasileniem, że światowi specjaliści w dziedzinie zdrowia pokusili się o stworzenie nowego terminu – „choroby cywilizacyjne”. Źródłem tych chorób stał się błyskawiczny postęp we wszystkich dziedzinach życia. Są to schorzenia związane z ujemnymi skutkami życia w warunkach wysokiej cywilizacji, można do nich zaliczyć:

- 1) sytuacje stresowe;
- 2) małą ruchliwość mięśniową;
- 3) skażenie środowiska;
- 4) złe odżywianie.

Choroby cywilizacyjne to głównie nadciśnienie tętnicze, choroba wieńcowa, choroba wrzodowa, alergie, choroby psychiczne (depresja) i uzależnienia (pracoholizm)¹⁸.

Żyjąc w XXI wieku, jesteśmy świadkami głębokich przemian społecznych spowodowanych w głównej mierze postępem technicznym. Rozwój w dziedzinie informatyki i telekomunikacji oraz rosnąca ilość informacji przyczyniły się do powstania nowego społeczeństwa – społeczeństwa informatycznego¹⁹.

Uzależnienie od Internetu dotyczy ciągłego poszukiwania, przesyłania, tworzenia informacji, uczestniczenia w grach interakcyjnych, uprawiania e-hazardu. Konsumpcja informacji i obecność technologii cyfrowych nie mają żadnych ograniczeń, perspektywa rozwoju jest ogromna.

Jedni problem dotyczący zagrożeń internetowych ujmują dość szeroko jako przejaw technicyzacji życia, który prowadzi do dehumanizacji stosunków międzyludzkich. Drudzy nie negują całkowicie technologii informatycznej, lecz wskazują, że komputer może być przydatny i właściwie lub niewłaściwie wykorzystywany²⁰.

---

¹⁸ J. Kunikowski: op.cit., s. 97.

¹⁹ M. Raczkowska-Lipińska: Problem zagrożeń internetowych w edukacji akademickiej, W: Zarządzanie bezpieczeństwem w Unii Europejskiej. Praca zbiorowa pod red. M. Lisieckiego, M. Raczkowskiej-Lipińskiej, Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi, Józefów 2008, s. 183.

²⁰ Ibidem, s. 183.

Przepływ informacji umożliwia egzystencję jednostki i funkcjonowanie społeczeństw, kształtuje więzi społeczne. Odpowiednia ilość informacji zapewnia stany poznawcze równowagi, natomiast niedobór oraz nadmiar równowagę zakłóca. Taki stan doprowadzić może do utraty zdolności do orientacji w otaczającym świecie²¹.

Podobnie jak narkoman bez narkotyku, alkoholik bez alkoholu, tak internauta bez Internetu nie potrafi żyć. W takiej sytuacji można mówić o uzależnieniu od Internetu, czyli o surfowaniu bez opamiętania, zapominając o całym świecie, tracąc poczucie czasu. Patologia tego zjawiska polega na tym, że człowiek nie jest w stanie kontrolować swoich zachowań – brak lub ograniczenie dostępu do sieci powodują zmiany w zachowaniu i stres.

Zjawisko, na które zwraca uwagę J. Bańka, jest szczególnie niebezpieczne w erze mikroelektronicznej rewolucji naukowo-technicznej, która buduje rzeczywistość wirtualną. Człowiek przestaje być sobą i staje się aktorem w teatrze wirtualnego życia²².

Współczesne pojęcie „bezpieczeństwa” ma znacznie większy wymiar niż w przeszłości. Obejmuje aspekty polityczne, wojskowe, czynniki gospodarcze, techniczne, ekologiczne, społeczne i humanitarne. O bezpieczeństwie można mówić jako o kategorii wielowymiarowej, może być rozpatrywane w stosunku państwa do obywateli i ich wspólnoty; w sieci współzależności między państwami; w ramach czynników życia międzynarodowego oraz wobec nadrzędnych norm moralnych i prawa międzynarodowego²³.

W obecnym świecie zagrożeń przybywa, ponieważ jako społeczeństwo idziemy w złym kierunku. Musimy kierować się rozumem a nie tylko zyskiem i wygodą. Musimy uświadomić sobie, jak ważna jest zmiana kierunku myślenia. Nowe czasy wymagają refleksji nad tym, jak ludzie i społeczeństwa organizują się, by podejmować wspólne przedsięwzięcia w celu poprawy własnego bezpieczeństwa.

---

²¹ R. Borkowski: *Cywilizacja, technika, ekologia. Wybrane problemy rozwoju cywilizacyjnego u progu XXI wieku*. Uczelniane Wydawnictwo Naukowo-Dydaktyczne, Kraków 2001, s. 65.

²² J. Bańka, 1997, s. 110.

²³ *Współczesne bezpieczeństwo*. Praca zbiorowa pod red. W. Fehlera. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002, s. 11–12.

PIŚMIENICTWO

1. A. Kiepas: *Moralne wyzwania nauki i techniki*, Katowice–Warszawa 1992.
2. J. Kunikowski: *Bezpieczeństwo i zagrożenia współczesnego człowieka*, W: *Bezpieczeństwo człowieka a proces transformacji systemowej*. Praca zbiorowa pod red. J. Dębowskiego, E. Jarmocha, A. Swiderskiego.
3. R. Zięba: *Pojęcie i istota bezpieczeństwa państwa w stosunkach międzynarodowych*. Warszawa 1989.
4. *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie*. Praca zbiorowa pod red. R. Jakubczyka, J. Flisa. Bellona, Warszawa 2006.
5. Szopa T.: *Koncepcja graficznego przedstawiania terytorialnego rozkładu ryzyka i zagrożeń*, W: *Mapy terytorialnego rozkładu ryzyka*. EDURA, Warszawa 2004.
6. J. Wojnarowski: *Współczesne wyzwania i zagrożenia dla systemu bezpieczeństwa narodowego*, W: *Zarządzanie bezpieczeństwem narodowym*, red. nauk. Ł. Sułkowski, A. Marjański, Łódź 2009.
7. A. Kiepas: *Ryzyko techniczne a bezpieczeństwo społeczne. Wokół idei „społeczeństwa ryzyka” U. Becka*. *Doradca. Biuletyn Oświatowy* 2005 (4), nr 46.
8. *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie*. Praca zbiorowa pod red. nauk. R. Jakubczyka, J. Flisa. Bellona, Warszawa 2006.
9. A. Chudobski: *Wyzwania edukacyjne wobec kształtowania się współczesnego ładu globalnego*. *Gdańskie Studia Międzynarodowe* 2002, nr 2.
10. A. Toffler: *Trzecia fala*. Warszawa 1977.
11. Z. Bauman: *Globalizacja*. Warszawa 2002.
12. W. Nowak: *Patologia struktur edukacyjnych. Wprowadzenie*. Bydgoszcz 1999.
13. M. Raczkowska-Lipińska: *Problem zagrożeń internetowych w edukacji akademickiej. Zarządzanie bezpieczeństwem w Unii Europejskiej*. Praca zbiorowa pod red. M. Lisieckiego, M. Raczkowskiej-Lipińskiej. Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi, Józefów 2008.
14. R. Borkowski: *Cywilizacja, technika, ekologia. Wybrane problemy rozwoju cywilizacyjnego u progu XXI wieku*. Uczelniane Wydawnictwo Naukowo-Dydaktyczne, Kraków 2001.
15. *Współczesne bezpieczeństwo*. Praca zbiorowa pod red. W. Fehlera. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002.

SUMMARY

kpt. mgr Monika TRYBONÍ

st. kpt. dr Izabella GRABOWSKA-LEPCZAK

kpt. mgr inż. Marek KWIATKOWSKI

SAFETY OF THE MAN IN THE FACE OF 21st CENTURY THREATS

The 21st century is bringing a great dynamic changes, which result in appearing of new threats. The transformed environment causes many noticeable disorders of the climate. There are sudden changes in the natural phenomena in the places, which so far they haven't appeared. Happening political changes are evoking the universal dissatisfaction of social groups. The terror acts or destructive actions of individuals are being put on more and more of prominence in the hierarchy of threats in the contemporary world. They are these kinds of phenomena, which immediately have an influence on functioning of people or institutions, what threaten the life of all citizens.

The number of threats in the contemporary world, in spite of the fact that more and more excellent security systems exist, still are rising and will still be growing. The civilization development, which bring new threats to the population, is a reason of many frustrations, as well as is contributing in lowering the sense of security.